

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

**ПРОГРАМА
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки спеціаліста**

«ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ»

спеціальності 7.08010105 «*Геоінформаційні системи і технології*»

(Шифр за ОПП ПН.03, ПН.04)

Харків
ХНУМГ
2014 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Харківським національним університетом міського господарства
імені О. М. Бекетова

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

доцент кафедри «Безпека життєдіяльності» к.т.н., доц. Г. В. Фесенко,
доцент кафедри «Безпека життєдіяльності» к.т.н., доц. В. І. Д'яконов

Обговорено та рекомендовано до видання Вченою Радою Харківського національного університету ім. О. М. Бекетова, як тимчасово діюче до затвердження Президією Науково-методичної комісії зі спеціальності *7.08010105 «Геоінформаційні системи і технології»*

Протокол № 1 від «29» травня 2013 року.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Цивільний захист» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста спеціальності 7.08010105 «Геоінформаційні системи і технології».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методи і способи захисту персоналу об'єктів господарювання (ОГ) та населення у надзвичайних ситуаціях (НС), нормативно-правові акти з питань забезпечення захисту від надзвичайних ситуацій та підготовки до дій у них.

Міждисциплінарні зв'язки:

- вивчення даної дисципліни безпосередньо спирається на такі дисципліни: Безпека життєдіяльності, Основи охорони праці;
- знання, отримані під час вивчення цієї дисципліни, використовуються під час вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі» та виконання розділу «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» дипломного проекту.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

- цивільний захист в сучасних умовах;
- організація навчання населення з цивільного захисту.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів здатності творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту (ЦЗ), з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності випускників, а також досягнень науково-технічного прогресу.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Цивільний захист» є засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування НС, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- нормативну базу з питань цивільного захисту;
- алгоритм класифікації надзвичайних ситуацій та методи оцінки обстановки при надзвичайних ситуаціях техногенного, природного, соціального та воєнного характеру;
- порядок організації цивільного захисту в державі та на ОГ;
- основні заходи цивільного захисту та порядок їх ефективного виконання.

вміти:

- проводити ідентифікацію, досліджувати умови виникнення і розвитку НС та забезпечення скоординованих дій щодо їх попередження на ОГ відповідно до своїх професійних обов'язків;
- забезпечувати якісне навчання працівників ОГ з питань ЦЗ, надання допомоги та консультацій працівникам організації (підрозділу) з практичних питань захисту у НС;
- оцінювати стан готовності підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями та показниками.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 54 години/ 1,5 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль1. Цивільний захист

Змістовий модуль 1. Цивільний захист в сучасних умовах

Тема 1. Надзвичайні ситуації мирного і воєнного часів та їх вплив на життєдіяльність людей

Надзвичайна ситуація і надзвичайна подія. Класифікаційна ознака НС. Порогове значення класифікаційної ознаки НС. Аварія. Зона можливого ураження. Зона НС. Мета класифікації надзвичайних ситуацій. Етапи класифікації НС та їх законодавче забезпечення. Класифікація НС за походженням. Рівні класифікації блоку ідентифікації державного класифікатора НС ДК 019-2010. НС техногенного, природного, соціального та воєнного характеру. Класифікація надзвичайних ситуацій за рівнями. НС державного, регіонального, місцевого та об'єктового рівнів. Кодекс цивільного захисту України. Загальні принципи цивільного захисту.

Тема 2. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях

Загальні підходи до прогнозування і оцінки можливої обстановки на визначеній території, в місті, населеному пункті, на об'єкті господарської діяльності в результаті дії факторів ураження надзвичайних ситуацій. Етапи прогнозування та оцінки можливої обстановки. Оцінка інженерної обстановки. Повне, сильне, середнє та слабке руйнування. Способи визначення ступеня ураження міста. Ступені руйнувань для підприємств компактної забудови. Визначення тривалості інженерних робіт під час оцінки інженерної обстановки. Попередня і оперативна оцінка пожежної обстановки. Оцінка радіаційної обстановки. Зони радіаційного забруднення. Оцінка хімічної обстановки. Довгострокове і аварійне прогнозування хімічної обстановки. Організація роботи розрахунково-аналітичних груп і постів радіаційного і хімічного спостереження.

Тема 3. Захист населення у надзвичайних ситуаціях

Шляхи забезпечення оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій. Сховище. Категорії сховищ. Види сховищ за місцем розташування та їх об'ємно-планувальні рішення. Протирадіаційне укриття. Швидкосторуджувана захисна споруда цивільного захисту. Споруда подвійного призначення. Найпростіше укриття. Захисні споруди цивільного захисту постійної готовності. Евакуація. Евакуаційні органи. Загальна і обов'язкова евакуація. Способи забезпечення інженерного захисту територій. Завдання і принципи організації радіаційного і хімічного захисту населення і територій. Медичний захист. Біологічний захист населення, тварин і рослин. Психологічний захист.

Змістовий модуль 2. Організація навчання населення з цивільного захисту

Тема 4. Дії у надзвичайних ситуаціях

Навчання населення діям у НС. Розподіл населення на групи навчання діям у НС. Комплексні об'єктові навчання та тренування. Штабні об'єктові тренування. Тактико-спеціальні навчання. Практичні навички. Функціональне навчання. Навчально-методичні установи єдиної державної системи цивільного захисту. Виробниче навчання. Навчальна матеріально-технічна база. Навчальне містечко. Навчальний майданчик. Навчальний пункт. Консультаційний пункт. Дії при зсувах. Дії під час землетрусу. Дії під час сильних вітрів, шквалів та смерчів. Дії під час загрози та сходу селів та лавин. Дії під час повеней та паводків. Дії за сигналом «Аварія на хімічно небезпечному об'єкті».

Тема 5. Організація та проведення заходів щодо надання допомоги потерпілим і життєзабезпечення населення у надзвичайних ситуаціях

Система життєзабезпечення населення у НС. Першочергові види життєзабезпечення населення у НС. Першочергові потреби населення у НС. Можливості системи життєзабезпечення населення у НС. Першочергові потреби населення в життєво важливих видах матеріальних засобів і послуг. Забезпечення постраждалого у НС населення водою, продуктами харчування, предметами першої необхідності, комунально-побутовими послугами. Медичне і санітарно-епідеміологічне забезпечення населення у НС. Спеціальна обробка.

3. Рекомендована література:

1. Депутат О.П., Коваленко І. В., Мужик І. С. Цивільна оборона / О.П. Депутат, І. В. Коваленко, І. С. Мужик; за ред. В. Франчука. – 2-е вид., доп. – Львів: Афіша, 2001. – 336 с.
2. Стеблюк М. І. Цивільна оборона: підручник /М. І. Стеблюк. – К.: Знання, 2006. – 437 с.
3. Стеблюк М. І. . Цивільна оборона та цивільний захист: електронний підручник / М. І. Стеблюк. – К: 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/bzhd/tsivilna_oborona_ta_tsivilniy_zahist_-_steblyuk_mi.

4. Рудинець М. В. Цивільний захист: електронний навчальний посібник / М. В. Рудинець. – Луцьк: ЛНТУ, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.lntu.info/books/fepes/op_ta_bgd/2012.

5. Шоботов В. М. Цивільна оборона: електронний навчальний посібник: Вид. 2-ге, перероб /В. М. Шоботов. – К.: 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ebooktime.net/book_23.html.

6. Кодекс цивільного захисту. – Введ. 2013–07–01. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

7. Державна служба з надзвичайних ситуацій: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua>.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання:
диференційований залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання:
комплекти контрольних завдань, комплекти тестових завдань,
індивідуальні завдання.

Навчальне видання

Програма нормативної навчальної дисципліни
підготовки спеціаліста

«Цивільний захист»

спеціальності 7.08010105 «Геоінформаційні системи і технології»

Розробники: **ФЕСЕНКО** Герман Вікторович,
Д'ЯКОНОВ Василій Іванович

В авторській редакції

Комп'ютерне верстання: *Ю. Ю. Конюшенко*

План 2013, поз. 127 а

Підп. до друку 4.10.2013 р.

Друк на ризографі

Тираж 1 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 0,2

Зам. № 9401

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №4064 від 12.05.2011 р.